

WERONIKA GOŁOWSKA

ORCID: 0009-0004-1647-8049

Uniwersytet Szczeciński

weronika.gocłowska@usz.edu.pl

Kontekstualizacja użycia nazwy *barszcz ukraiński* w mediach społecznościowych po 24 lutego 2022 roku*

Słowa kluczowe

leksyka, kulinaria, media społecznościowe

Keywords

lexis, cuisine, social media

Wstęp

Kulinaria odgrywają ważną rolę w kształtowaniu kulturowej tożsamości każdego narodu, z tego powodu stanowią temat od lat zgłębiany przez naukowców z różnych dziedzin wiedzy. Wartość poznawcza kultury kulinarnej dla historii, tradycji, obrazowania przemian społeczno-kulturowych jest nieoceniona. Autorzy opracowania *Polska i świat przez kuchnię. Studia o dziedzictwie kulinarnym* stwierdzają m.in.: „Zainteresowanie dziedzictwem kulturowym powoduje, że traktujemy kulinaria jako jego część, fragment naszej tożsamości. Możemy je zatem kwalifikować jako część dziedzictwa zarówno materialnego (sprzęty, zastawy), jak i niematerialnego (receptury)¹. Wszak stół i wszystko, co na nim i wokół

* Artykuł napisany pod kierunkiem dr hab. Leonardy Mariak prof. USZ.

¹ Anna Kamler, Dorota Pietrzekiewicz, Katarzyna Seroka, *Polska i świat przez kuchnię. Studia o dziedzictwie kulinarnym* (Warszawa: Grupa Cogito, 2018), 7.

niego, pokazuje przemiany, jakim ulegała kultura życia codziennego zasiadających przy nim ludzi”².

W przypadku Ukraińców to właśnie barszcz ma bogatą historię i przenika się z dziejami tej narodowości, jak żaden inny element kultury. Zupa na zakwasie buraczanym jest ściśle związana z kulturą Ukrainy, nie tylko kulinarną.

Celem niniejszego artykułu jest próba pokazania, w jaki sposób rzeczywistość społeczno-polityczna (tj. agresja Rosji na Ukrainę) wpłynęła na konotacje i nacechowanie nazwy *barszcz ukraiński*. Materiał badawczy pozyskałam z publikacji, które ukazały się w mediach społecznościowych (głównie na dawnym Twitterze oraz dodatkowo na Facebooku i Instagramie) od momentu wybuchu wojny do początku lipca 2022 roku. Wybór tych źródeł jest uzasadniony z tego względu, że media społecznościowe są najczęściej wybierane przez internautów do komentowania istotnych wydarzeń oraz reagowania na bieżące trendy. Ważnym czynnikiem determinującym wybór medium była forma publikowanych tam wypowiedzi – charakteryzują się one lapidarnością, zwięzłością informacji, brakiem ograniczeń w ujawnianiu emocji autorów. Przegląd postów, komentarzy i odpowiedzi zamieszczanych na profilach społecznościowych ukazał wielość kontekstów związanych z nazwą *barszcz ukraiński*. Zgromadzony materiał liczy ok. 600 różnych kolokacji nazwy.

Nazwa *barszcz* w źródłach leksykograficznych i innych tekstach kultury – przemiany znaczeniowo-strukturalne

Przed przystąpieniem do analizy zebranego materiału konieczne jest omówienie funkcjonowania nazwy *barszcz* (oraz *barszcz ukraiński*) w polszczyźnie od czasów najdawniejszych do współczesności. Badania te pozwoliły przyjrzeć się historii tego leksemu i określić jego znaczenia podstawowe. W tym celu wykorzystane zostały źródła leksykograficzne i teksty kultury, jak książki kucharskie czy poradniki, dokumentujące istnienie tej nazwy w języku oraz zmiany, które dokonały się w obrębie jej znaczenia i struktury.

Z kwerendy *Słownika prasłowiańskiego* Franciszka Sławskiego³ i *Słownika etymologicznego języka polskiego* Wiesława Borysia⁴ wynika, że leksem *barszcz* (*br̥ščь*) wywodzi się z prasłowiańszczyzny i, zgodnie z definicjami zawartymi w obu źródłach, hasło ma głównie znaczenie botaniczne – roślina z gatunku *Heracleum sphondylium*. Sławski oraz Boryś notują ponadto drugie znaczenie: o charakterze kulinarnym. Z informacji podawanych przez oba słowniki wynika, że do XV wieku *barszcz* był potrawą wykonywaną z liści *Heracleum*. Ewolucję znaczeniową *barszczu* w kierunku od nazwy botanicznej do kulinarnej

² Tamże, 5.

³ Franciszek Sławski, red., *Słownik prasłowiański*, t. 1 (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974), 422.

⁴ Wiesław Boryś, *Słownik etymologiczny języka polskiego* (Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005), 22.

poświadcza *Słownik polszczyzny XVI wieku*⁵, gdzie hasło *barszcz* pojawia się w znaczeniu botanicznym, znanym z poprzednich źródeł (roślina oraz składnik leków), ale także po raz pierwszy w znaczeniu kulinarnym, jako: ‘potrawa z rośliny o nazwie „barszcz” lub z zakwaszonej mąki (inaczej „żur”)’.

Odnutowano tu także, niepoświadczone w innych źródłach leksykograficznych, znaczenie: ‘nazwisko’. W *Słowniku polszczyzny XVII i początku XVIII wieku* – hasło *barszcz* ma dwa znaczenia: pierwsze to ‘roślina’, drugie – ‘potrawa „barszcz” gotowana na zakwasie z mąki lub z liści rośliny „barszcz”’⁶. Definicje leksemu *barszcz* zawarte w XIX-wiecznych źródłach leksykograficznych, takich jak *Słownik języka polskiego*⁷ Samuela Bogumiła Lindego i tzw. *Słownik warszawski*⁸, odnotowują poświadczone we wcześniejszych słownikach znaczenia botaniczne oraz kulinarne. Przy czym w znaczeniu kulinarnym po raz pierwszy oba źródła podają wśród składników zupy buraki ćwikłowe. Co więcej, dominującym znaczeniem hasła *barszcz* w przywołanych leksykonach jest zupa z buraków, dopiero później wymienione są pierwotne znaczenia: ‘zupa z liści barszczu’ oraz ‘zupa na zakwasie z mąki’.

Ciekawą sytuację, w kontekście specjalizowania się znaczenia kulinarnego leksemu *barszcz*, obserwujemy w *Słowniku warszawskim*, a zwłaszcza w *Słowniku języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego⁹. W pierwszym ze źródeł hasło *barszcz* zostało zdefiniowane jako ‘zupa w czterech wersjach: barszcz burakowy, biały, żurowy, ze śmietaną, barszcz z rurą (czyli ‘z kością wołową’)’¹⁰. Z kolei Doroszewski jako pierwszy wyodrębnia osobne jednostki hasłowe dla różnych rodzajów potrawy. Taki sposób leksykograficznego opracowania wymienionych jednostek może świadczyć o specjalizacji znaczenia kulinarnego, na co wskazują przydawki *czerwony*, *biały* i *ukraiński*. Zgodnie z definicjami:

- *Barszcz czerwony* to ‘zupa z buraków ćwikłowych’,
- *Barszcz biały* to ‘żurek’, tj. ‘zupa na zakwasie z chleba lub mąki’,
- *Barszcz ukraiński* to ‘barszcz czerwony gotowany z drobno krojonymi warzywami’.

Natomiast hasło *barszcz* ma tu tylko znaczenie ogólne: ‘zupa na zakwasie’¹¹. *Współczesny słownik języka polskiego PWN*¹² przejmując w niemal identycznej formie zawarte w słowniku Doroszewskiego hasła słownikowe i ich definicje.

⁵ Stanisław Bąk, Franciszek Peplowski, red., *Słownik polszczyzny XVI wieku*, t. 2 (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1967), 15.

⁶ Włodzimierz Gruszczyński, red., *Elektroniczny słownik języka polskiego XVII i XVIII wieku*, dostęp 15.09.2022, <https://sxvii.pl/#>.

⁷ Samuel Bogumił Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1 (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1951), 59.

⁸ Jan Karłowicz, Adam Kryński, Władysław Niedźwiedzki, red., *Słownik języka polskiego*, t. 1 (Warszawa: nakł. prenumeratorów, 1900), 100.

⁹ Witold Doroszewski, red., *Słownik języka polskiego*, dostęp 26.09.2022, <https://doroszewski.pwn.pl/>.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² *Słownik języka polskiego*, dostęp 26.09.2022, <https://sjp.pwn.pl>.

Oprócz źródeł leksykograficznych ważne wskazówki co do znaczenia nazwy *barszcz* znajdujemy w dawnych książkach kucharskich. Z zawartych w nich informacji wiemy, że istniało wiele wariantów barszczu jako zupy przygotowywanej na zakwasie. Pierwsza polska książka kucharska *Compendium Ferculorum albo zebranie potraw*¹³ Stanisława Czernieckiego z 1683 roku odnotowuje dwie nazwy: *barszcz królewski* – ‘obfita, bogata zupa’, a także *barszcz ze śledziem* – ‘zupa z dodatkiem ryby’. Z przepisów wynika, że obie potrawy przygotowywano na zakwasie mącznym, nie buraczanym. Późniejsze, pochodzące z połowy XIX wieku, książki i poradniki kulinarne, jak np. *365 obiadów* Lucyny Ćwierczakiewiczowej¹⁴ czy *Gospodyni Litewska* Anny Ciundziewickiej¹⁵, zawierają liczne przepisy na zupy gotowane na bazie zakwasu buraczanego. W 1909 roku w *Uniwersalnej książce kucharskiej*¹⁶ Maria Ochorowicz-Monatowa jako pierwsza podała przepis na *barszcz ukraiński*, czyli bogatą i pożywną zupę z buraków.

Przedstawione tu dane leksykograficzne dowodzą ewolucji znaczeniowej nazwy *barszcz* od botanicznej do kulinarnej. Nazwa analityczna *barszcz ukraiński* została poświadczona dopiero w XX-wiecznych książkach kucharskich, natomiast leksykograficznie po raz pierwszy udokumentował ją W. Doroszewski w *Słowniku języka polskiego*.

Konteksty z nazwą *barszcz ukraiński* w mediach społecznościowych po wybuchu wojny w Ukrainie

Po 24 lutego, w ciągu pierwszego miesiąca od wybuchu konfliktu zbrojnego, tylko w dawnym serwisie Twitter ukazało się ponad 500 różnych kolokacji poświadczających użycie nazwy *barszcz ukraiński*¹⁷. Wyraźnie częstsza jest też obecność nazwy oraz hasztagu *#barszczukraiński* w innych serwisach, jak Instagram czy Facebook. Agresja Rosji na Ukrainę nie tylko zwiększyła częstotliwość ukazywania się nazwy *barszcz ukraiński* w postach internetowych, ale też nadała tej nazwie nowe znaczenie, które zaczyna wykraczać poza konotacje typowo kulinarne. Analiza zgromadzonego materiału pokazuje, że

¹³ Stanisław Czerniecki, *Compendium ferculorum albo Zebranie potraw* (Warszawa: Muzeum Pałac w Wilanowie, 2009), 157.

¹⁴ Lucyna Ćwierczakiewiczowa, *365 obiadów* (Warszawa: Wydawnictwo Nowy Świat, 2009), 13–14.

¹⁵ *Gospodyni litewska czyli Nauka utrzymania porządku domu i zaopatrzenia go we wszystkie przyprawy, zapasy kuchenne, apteczkowe i gospodarskie, tudzież hodowania i utrzymania bydła, ptactwa i innych żywiołów* (Wilno: nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1882), 234. Poradnik został wówczas wydany anonimowo.

¹⁶ Marja Ochorowicz-Monatowa, *Uniwersalna książka kucharska: z ilustracjami i kolorowymi tablicami odznaczona na wystawach higienicznych w Warszawie w roku 1910 i 1926: przeszło 2200 skromnych i wytwornych przepisów gospodarskich i kuchennych z uwzględnieniem niezbędnych warunków odpowiedniej diety, codziennej higieny oraz kuchni jarskiej* (Poznań: Kurpisz, 2002), 130.

¹⁷ https://twitter.com/search?q=barszcz%20ukraiński%20ukrai%C5%84ski%20until%3A2022-03-31%20since%3A2022-02-24&src=typed_query&f=live, dostęp 25.09.2022 – link zawiera wszystkie analizowane w wybranym okresie wpisy w serwisie Twitter.

barszcz staje się potrawą-symbolem walczącego narodu ukraińskiego oraz symbolem solidarności osób wspierających Ukraińców w tej walce. Warto np. zwrócić uwagę na ironiczny komentarz użytkownika Fizza Propheta¹⁸, który w ten sposób skomentował opieszałość Zachodu w niesieniu pomocy Ukrainie: „Działania są planowane na godzinę 15:00 czasu brukselskiego, następnie sztab generalny NATO spotka się na obiedzie, gdzie zostanie podany barszcz ukraiński jako stanowczy sprzeciw wobec działań Rosji”¹⁹.

Ironiczno-gorzkie nacechowanie ma też odpowiedź, w której użytkownik Jan Fenek wskazał, że w sytuacji inercji Niemiec, najlepszą bronią na pokonanie Putina będzie zjedzenie barszczu: „Jutro Angela wespół z Scholzem publicznie zjedzą barszcz ukraiński i po tym Putin już się nie podniesie”²⁰.

Poza tym, że nazwa *barszcz ukraiński* występuje w kontekstach poświęconych wydarzeniom społeczno-politycznym, pojawia się także w postach wyrażających sympatię zwykłych Polaków wobec narodu ukraińskiego, np. „Córka uznała, że w ramach solidarności z Ukrainą jemy dziś na obiad barszcz ukraiński”²¹ czy też: „Żadnych ruskich pierogów. Od dziś tylko barszcz ukraiński i sałatka polska”²². Warto wspomnieć w tym miejscu o poście blogerki Ullenki, w którym autorka udostępniła swój przepis na barszcz i nazwała go *UKRAIŃSKO-POLSKĄ ZUPĄ POKOJU*. Określenie spotkało się z szerokim (i głównie pozytywnym) odzewem ze strony jej obserwatorów²³.

Wyrazem solidarności Polaków z walczącym narodem ukraińskim są posty, których autorzy zachęcają do tego, by zmieniać nazwy produktów kulinarnych. Zwłaszcza częste były komentarze postulujące zmianę nazwy *pierogi ruskie* na *pierogi ukraińskie* lub *pierogi z ziemniakami i serem*²⁴. Do zmiany nazw zachęcały także lokale gastronomiczne, np. na paragonie z restauracji XY zamiast nazwy *barszcz ukraiński* zapisano: *Putin idi na chuj borszcz*²⁵. W geście solidarności z Ukrainą polscy internauci deklarowali, że będą gotować tylko barszcz ukraiński zamiast pierogów ruskich, np. „Nie będę już jeść ruskich pierogów. Do odwołania!”. Deklaracje te spotykają się z odpowiedziami: „Ja jem codziennie barszcz ukraiński”²⁶, „barszcz ukraiński to bardzo dobra zupa”²⁷. Informacja na temat

¹⁸ *Fizza Propheta*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/d1DuM1SSm3/status/1496803397957308418>.

¹⁹ Wszystkie cytaty w niniejszym opracowaniu zostały przywołane w oryginalnej formie pod względem ortograficznym i graficznym.

²⁰ *Jan Fenek*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/JanFenikowski/status/1496951725630148613>.

²¹ *Anna*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/10poco/status/1496814917323743236>.

²² *Ewa*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/EwaCh67/status/1497447813738868739>.

²³ *Ulenka*, dostęp 25.09.2022, <https://www.facebook.com/Ulenka/posts/pfbid041DJKSSQaPvhMKN52Y22iwNfPxHr3Gpj7ek1MsVPTpFEx2WHZED2mAmkQ2moeqndI> – link prezentuje wpis oraz odnoszące się do niego komentarze obserwatorów blogerki.

²⁴ Zwolenników i przeciwników zmiany nazw było tak dużo, że temat zasługuje na osobny artykuł.

²⁵ *Iwona Krzystyniak*, dostęp 15.09.2022, <https://twitter.com/IKrzystyniak/status/1502566446253199360>.

²⁶ *Tony Manero*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/ManeroSnf/status/1497242248223862786>.

²⁷ *Polski Minarchista*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/MinarchistaPol/status/1497251689967009804>.

bojkotu – „ugotowałem ruskie i wyjechałem”²⁸ – również spotyka się z odpowiedzią: „mogłeś ugotować barszcz ukraiński”.

Część zgromadzonych kontekstów zawiera treści satyryczne. Dużymi walorami humorystycznymi odznacza się np. mem internetowy przedstawiający Putina w piekle, którego diabły zamierzają gotować nie w smole, ale w barszczu ukraińskim²⁹. Prześmiewczy charakter ma komentarz poświęcony Julii Przyłębskiej, której zakazano gotowania prezesowi pierogów ruskich ze względu na ich nazwę, w to miejsce zaproponowano, by przygotowała mu barszcz ukraiński³⁰.

Liczną grupę postów w omawianej ekscerpcji materiału stanowią przykłady użycia nazwy *barszcz ukraiński* w funkcji informacyjnej – o pozornie tylko neutralnym nacechowaniu. Przykłady, o których mowa, w sposób eksplicytny informują o przygotowaniu i spożywaniu tej potrawy. Na przykład: „Na pierwsze danie barszcz ukraiński”³¹, „dzisiaj gotuję barszcz”, „Lancz po bożemu dzisiaj, barszcz ukraiński z pampuchami i sałem”³² itp. Każda z osobna wypowiedź tego typu pełni funkcję informacyjną, ale znaczne nagromadzenie tych komunikatów w krótkim czasie (kilkaset w ciągu niespełna pięciu tygodni) nadaje im charakter hiperboliczny. To z kolei sprawia, że komunikaty tego typu przez swoją wysoką frekwencję stają się znaczące. Zewnętrzna sytuacja polityczna oraz relacje łączące Polaków z Ukraińcami przyczyniły się do tego, że konotacje nazwy *barszcz ukraiński* występujące w analizowanych postach mają charakter w znakomitej większości pozytywny. Zaledwie kilka procent spośród prawie 600 wypowiedzi z użyciem nazwy *barszcz ukraiński* zawiera komentarze antyukraińskie, np. „A czy barszcz ukraiński i mięso mielone nie kojarzy się z rozlewem krwi?”³³, „U mnie teściowa zrobiła barszcz ukraiński... Wyjechałem”³⁴.

O popularności *barszczu ukraińskiego* w internetowej przestrzeni komunikacyjnej po 24 lutego 2022 roku świadczą związki frazeologiczne używane przez internautów w formie zmodyfikowanej, najczęściej jako modyfikacje rozwijające, przez dodanie przymiotnika *ukraiński*. Frazeologizmy – „tani” lub „cienki jak barszcz”, funkcjonują w formach: „tani/cienki jak barszcz ukraiński”. Na przykład: „Dobrze że u nas jest tarcza antyinflacyjna dzięki czemu ceny u nas spadają. Benzyna tania jak barszcz ukraiński”³⁵. Przykładami modyfikacji wymieniającej są: frazeologizm „czerwony jak barszcz ukraiński”, utworzony od podstawy kanonicznej „czerwony jak burak”, użyty we wpisie: „Czy widzieliście czerwonego jak barszcz ukraiński Michela [Macrona]”³⁶, czy też frazeologizm „została z kogoś

²⁸ *Pa Tera!!*, dostęp 9.10.2022, <https://twitter.com/PolskiMudzyn/status/1499498963422044166>.

²⁹ *HAnna Hev*, dostęp 25.09.2022, https://twitter.com/Anna_Hev/status/1498080146607149056.

³⁰ *Johanna*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/Johanna01599062/status/1497630562030428170>.

³¹ *Marcin Mazurowski*, dostęp 3.11.2022, <https://twitter.com/MAMazurowski/status/1497645443198689280>.

³² *Cezary Kaźmierczak*, dostęp 3.11.2022, https://twitter.com/C_Kazmierczak/status/1501566141470236674.

³³ *Bartosz grucha*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/BartoszG1983/status/1499008360494305283>.

³⁴ *Richard Moore*, dostęp 25.09.2022, https://twitter.com/Deo_PL/status/1499851405481365505.

³⁵ *lukasz*, dostęp 3.11.2022, <https://twitter.com/loonely1980/status/1497156354674417664>.

³⁶ *Pan Pas Ratunkowy*, dostęp 27.09.2022, <https://twitter.com/Marek84106373/status/1499063992022712324>.

mokra plama”: „zostanie z niego barszcz ukraiński”³⁷. Dużą ekspresją odznacza się innowacja rozwijająca frazeologizm „odbić się czkawką”, która występuje w postaci: „Żeby się ten barszcz ukraiński czkawką nie odbił”³⁸. W zgromadzonym materiale odnotowano też przykłady użycia nazwy *barszcz ukraiński* w kontekście metaforycznym – „Ukraińcy Barszcz ukraiński Rosjanom zgotują na froncie”.

Ważnym wydarzeniem, które wpłynęło na funkcjonowanie i konotacje nazwy *barszcz ukraiński*, było wystąpienie rzeczniczki rosyjskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Marii Zacharowej 8 kwietnia 2022 roku. Wypowiedź wzbudziła wiele kontrowersji i odbiła się szerokim echem na świecie. Historyk Bartłomiej Gajos skomentował to wydarzenie na swoim twitterowym profilu: „Musiałem trzy razy odsłuchać. Maria Zacharowa barszcz ukraiński podaje jako przykład ekstremizmu, nazizmu i ksenofobii, bo chcieli, żeby barszcz ‘należał do kogoś jednego, do jednego narodu, żeby gospodyni nie mogła przygotować go po swojemu’”³⁹. Kolejni internauci w swoich komentarzach na temat wypowiedzi rzeczniczki zamieszczali treści w różny sposób dezawuuujące ją i jej wystąpienie, np. kiepski żart, absurd – „Zacharowa odleciała”⁴⁰ lub „przesadziła z procentami”⁴¹. Nie zabrakło komentarzy silnie nacechowanych ekspresywnie, wyrażających negatywne emocje piszących. Zdarzały się również wypowiedzi sarkastyczne, jak: „Zacharowa ten barszcz ukraiński to przesoliła”⁴² albo: „Weźcie se ten przepis i dajcie tym ludziom żyć. Co za patologiczna propaganda”⁴³. Znamienny jest fakt, że żaden z analizowanych postów nie zawierał pozytywnej oceny wypowiedzi Marii Zacharowej.

Na zakończenie podjętych tu rozważań warto wspomnieć o jeszcze jednym wydarzeniu, które miało wpływ na funkcjonowanie nazwy *barszcz ukraiński* w przestrzeni internetowej. Mowa o wpisaniu 1 lipca 2022 roku „Kultury gotowania barszczu ukraińskiego” na listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wymagającego Pilnej Ochrony przez komitet UNESCO. Jedną z pierwszych osób, które zwróciły uwagę na konieczność wpisania barszczu na tę listę, był ukraiński szef kuchni i celebryta, Jewhen Kłopotenko. W rozmowie z Polską Agencją Prasową Kłopotenko wyjaśniał, dlaczego podjął się tego zadania: „Zezłościło mnie, że rosyjska propaganda chce zawłaszczyć barszcz ukraiński, dlatego zebrałem 700 stron informacji o nim i przekazałem je do UNESCO”⁴⁴. Zakończony sukcesem proces zaczął się już w roku 2020, a więc na długo przed wybuchem wojny.

³⁷ *Ela Reduch*, dostęp 3.11.2022, <https://twitter.com/EReduch/status/1500879364501635074>.

³⁸ *Marcin*, dostęp 27.09.2022, <https://twitter.com/BigBearMarcin/status/1499640706696110082>.

³⁹ *Bartłomiej Gajos*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/BartłomiejGajos/status/1512343001703632899>.

⁴⁰ *Kresy24.pl*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/semperkresy/status/1512438938589437961>.

⁴¹ *Wojciech Kempa*, dostęp 25.09.2022, https://twitter.com/wojciech_kempa/status/1512409451785072643.

⁴² *Andrzej*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/Andrzej66701532/status/1512417646532255752>.

⁴³ *Żaneta Gotowska*, dostęp 25.09.2022, <https://twitter.com/gotowska/status/1512425755782877194>.

⁴⁴ *Dzieje.pl*, dostęp 27.09.2022, <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/kucharz-ktory-wywalczyl-wpisanie-ukrainskiego-barszczu-na-liste-unesco>.

Analiza komunikatów pojawiających się po 1 lipca pokazuje, że reakcja polskich internautów na informację o wpisaniu barszczu na listę UNESCO była zróżnicowana. Pojawiały się komentarze jednoznacznie pozytywne, dotyczące np. „derusyfikacji barszczu”⁴⁵, lub nawiązujące do kwietniowego wystąpienia rzeczniczki rosyjskiego MSZ: „Ukraiński barszcz wpisany na listę dziedzictwa niematerialnego UNESCO. Zacharowa będzie musiała się znowu napić”⁴⁶. Liczne były także opinie nacechowane negatywnie, drwiące, ironiczne lub wrogie wobec decyzji UNESCO, np.: „To już jest komedia. Putinowi dokopali. Ukraina wywalczyła, że barszcz ukraiński będzie ukraiński”⁴⁷ – czytamy w komentarzu użytkownika o nazwie „ŚMIERĆ WROGOM POLSKI!”.

Podsumowanie

Nazwa *barszcz ukraiński* po rozpoczęciu wojny 24 lutego 2022 roku zaczęła pojawiać się w nowych kontekstach, rozwijając polski dyskurs o wojnie w Ukrainie, co uwidoczniło się bardzo wyraźnie w mediach społecznościowych. Przed wojną znaczenie tej nazwy było przeważnie neutralne, miało charakter informacyjny, odnosiło się do sfery kulinariów. Po rozpoczęciu konfliktu zbrojnego konotacje nazwy *barszcz ukraiński* zmieniły się. Nazwa zaczęła pojawiać się w wypowiedziach o treściach nie tylko kulinarnych, ale także społecznych i politycznych, zmieniło się również jej nacechowanie: z neutralnego na ekspresywne – *in plus* lub *in minus*, w zależności od tego, kto komentował. Pozytywne komentarze pojawiały się w postach osób solidaryzujących się z Ukrainą. Nacechowanie negatywne występowało w komunikatach użytkowników kwestionujących zasadność walki Ukrainy z Rosją.

Transformację znaczeniową nazwy *barszcz ukraiński* w kontekście aktualnych wydarzeń społeczno-politycznych po 24 lutego 2022 roku najlepiej oddają słowa użytkownika AJB na Twitterze: „W czasie wojny nawet zupa staje się polityką”⁴⁸.

Bibliografia

- Bąk, Stanisław, Franciszek Peplowski, red. *Słownik polszczyzny XVI wieku*. T. 2. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1967.
- Boryś, Wiesław. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005.
- Ćwierczakiewiczowa, Lucyna. *365 obiadów*. Warszawa: Wydawnictwo Nowy Świat, 2009.

⁴⁵ *Historia Fotografii Pisana*, dostęp 27.09.2022, <https://twitter.com/Jan34733995/status/1542884060678201353>.

⁴⁶ *Małgorzata Machowska*, dostęp 27.09.2022, <https://twitter.com/MałgorzataCM/status/1542846521305174017>.

⁴⁷ *ŚMIERĆ WROGOM POLSKI!*, dostęp 27.09.2022, <https://twitter.com/elina2349/status/1543528518851624962>.

⁴⁸ *AJB*, dostęp 3.11.2022, https://twitter.com/Mr___AJB/status/1543941599922634752.

Czerniecki, Stanisław. *Compendium ferculorum albo Zebranie potraw*. Warszawa: Muzeum Pałac w Wilanowie, 2009.

Gospodyni litewska czyli Nauka utrzymania porządku domu i zaopatrzenia go we wszystkie przyprawy, zapasy kuchenne, apteczki i gospodarskie, tudzież hodowania i utrzymania bydła, ptastwa i innych żywiolów. Wilno: nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1882.

Kamler, Anna, Dorota Pietrzakiewicz, Katarzyna Seroka. *Polska i świat przez kuchnię. Studia o dziedzic-
twie kulinarnym*. Warszawa: Grupa Cogito, 2018.

Karłowicz, Jan, Adam Kryński, Władysław Niedźwiedzki, red. *Słownik języka polskiego*. T. 1. Warszawa: nakł. prenumeratorów, 1900.

Linde, Samuel Bogumił. *Słownik języka polskiego*. T. 1. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1951.

Ochorowicz-Monatowa, Marja. *Uniwersalna książka kucharska: z ilustracjami i kolorowymi tablicami odznaczona na wystawach higienicznych w Warszawie w roku 1910 i 1926: przeszło 2200 skromnych i wytwornych przepisów gospodarskich i kuchennych z uwzględnieniem niezbędnych warunków odpowiedniej diety, codziennej higieny oraz kuchni jarskiej*. Poznań: Kurpisz, 2002.

Sławski, Franciszek, red. *Słownik prasłowiański*. T. 1. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974.

Źródła internetowe

Doroszewski, Witold, red. *Słownik języka polskiego*. <https://doroszewski.pwn.pl>.

Gruszczyński, Włodzimierz, red. *Elektroniczny słownik języka polskiego XVII i XVIII wieku*. <https://sxvii.pl/#>.

Słownik języka polskiego. <https://sjp.pwn.pl>.

Materialy źródłowe

AJB. Dostęp 3.11.2022. https://twitter.com/Mr___AJB/status/1543941599922634752.

Andrzej. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/Andrzej66701532/status/1512417646532255752>.

Anna. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/10poco/status/1496814917323743236>.

Bartłomiej Gajos. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/BartłomiejGajos/status/1512343001703632899>.

Bartosz grucha. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/BartoszG1983/status/1499008360494305283>.

Cezary Kazmierczak. Dostęp 3.11.2022. https://twitter.com/C_Kazmierczak/status/1501566141470236674.

Dzieje.pl. Dostęp 27.09.2022. <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/kucharz-ktory-wywalczył-wpisanie-ukraińskiego-barszczu-na-liste-unesco>.

Ela Reduch. Dostęp 3.11.2022. <https://twitter.com/EReduch/status/1500879364501635074>.

Ewa. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/EwaCh67/status/1497447813738868739>.

Fizz Prophet. <https://twitter.com/d1DuM1SSm3/status/1496803397957308418>.

Hanna Hev. Dostęp 25.09.2022. https://twitter.com/Anna_Hev/status/1498080146607149056.

Historia Fotografii Pisana. Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/Jan34733995/status/1542884060678201353>.

Iwona Krzystyniak. Dostęp 15.09.2022. <https://twitter.com/IKrzystyniak/status/1502566446253199360>.

Jan Fenek. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/JanFenikowski/status/1496951725630148613>.

Johanna. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/Johanna01599062/status/1497630562030428170>.

Kresy24.pl. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/semperkresy/status/1512438938589437961>.

lukasz. Dostęp 3.11.2022. <https://twitter.com/loonely1980/status/1497156354674417664>.

Małgorzata Machowska. Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/MałgorzataCM/status/1542846521305174017>.

Marcin. Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/BigBearMarcin/status/1499640706696110082>.

- Marcin Mazurowski. Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/MAMazurowski/status/1497645443198689280>.
- Pa Tera!! Dostęp 9.10.2022. <https://twitter.com/PolskiMudzyn/status/1499498963422044166>.
- Pan Pas Ratunkowy. Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/Marek84106373/status/1499063992022712324>.
- Polski Minarchista. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/MinarchistaPol/status/1497251689967009804>.
- Richard Moore. Dostęp 25.09.2022. https://twitter.com/Deo_PL/status/1499851405481365505.
- ŚMIERĆ WROGOM POLSKI! Dostęp 27.09.2022. <https://twitter.com/elina2349/status/1543528518851624962>.
- Tony Manero. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/ManeroSnf/status/1497242248223862786>.
- Twitter. Dostęp 25.09.2022. https://twitter.com/search?q=barszcz%20ukraiński%20ukrai%C5%84ski%20until%3A2022-03-31%20since%3A2022-02-24&src=typed_query&f=live (link zawiera wszystkie analizowane w wybranym okresie wpisy w serwisie Twitter).
- Ullenska. Dostęp 25.09.2022. <https://www.facebook.com/Ullenska/posts/pfbid041DJKSSQaPvhMKN52Y22iwNfPxHr3Gpj7ek1MsVPTpFEx2WHZED2mAmkQ2moeqndl>.
- Wojciech Kempa. Dostęp 25.09.2022. https://twitter.com/wojciech_kempa/status/1512409451785072643.
- Żaneta Gotowska. Dostęp 25.09.2022. <https://twitter.com/gotowska/status/1512425755782877194>.

Kontekstualizacja użycia nazwy *barszcz ukraiński* w mediach społecznościowych po 24 lutego 2022 roku

Streszczenie

Celem pracy jest wykazanie, jak zmieniały się konotacje i nacechowanie nazwy *barszcz ukraiński* w mediach społecznościowych po wybuchu wojny w Ukrainie. Materiał badawczy objął szeroki zakres postów pojawiających się w różnych serwisach społecznościowych w pierwszych tygodniach trwania agresji rosyjskiej oraz w kwietniu i lipcu 2022 roku (bezpośrednio po wydarzeniach istotnych dla funkcjonowania analizowanej tu nazwy). Media społecznościowe to przestrzeń najczęściej wybierana przez internautów do komentowania ważnych wydarzeń, sytuacji społeczno-politycznej czy reagowania na bieżące trendy. Forma publikowanych tam wypowiedzi jest swobodna, bezpośrednia, lapidarna, pełna emocji nadawców. Dzięki temu analiza zebranych materiałów ukazała wyraźnie transformację znaczeniową od nazwy kulinarnej, stosowanej w funkcji informacyjnej, do nazwy o znaczeniu symbolicznym. Analiza źródeł internetowych została poprzedzona omówieniem funkcjonowania leksemu *barszcz* i nazwy analitycznej *barszcz ukraiński* w polszczyźnie od czasów najdawniejszych do współczesności, co pozwoliło ukazać ewolucję znaczeniową leksemu od nazwy botanicznej do kulinarnej.

Contextualisation of uses of the term *barszcz ukraiński* (Ukrainian borscht) on social media after 24th of February 2022

Summary

The aim of the paper is to show how the connotations and marking of the term *barszcz ukraiński* on social media were changing after the war in Ukraine had started. Research material features a wide spectrum of posts from various social media posted in the first weeks of the conflict and

in April and July 2022 (right after the key events for the functioning of the term under review here). Social media constitute a space that is most frequently chosen by Internet users for commenting on important events and sociopolitical situation or reacting to current trends. The form of social media posts is casual, direct, concise and not stripped of the emotions of those who write them. Because of that, the analysis of the research material clearly shows the transformation of meaning from a culinary term, used in an informational function to a term of a symbolic meaning. The analysis of Internet sources is preceded by a discussion of the functioning of the lexeme *barszcz* (*borcht*) and the analytical term *barszcz ukraiński* in the Polish language starting from the earliest times to the modernity, which allows for the presentation of the evolution of the meaning from a botanical name to a culinary one.

Cytowanie

Gocłowska, Weronika. „Kontekstualizacja użycia nazwy *barszcz ukraiński* w mediach społecznościowych po 24 lutego 2022 roku”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 22 (2023): 17–27. DOI: 10.18276/sj.2023.22-02.